

omnes philosophos existimasse resurrectionem impossibilem: *Ut carnis* (inquit) *restitutio negetur, de una omnium philosophorum schola sumitur*. Ubi, licet non dicat illos existimasse esse impossibilem, hunc tamen fuisse illorum sensum, ex eorum principiis facile conjicitur. Aliqui enim illorum ideo negarunt resurrectionem, quia credebant animam una cum corpore prorsus interire, atque idcirco negabant posse iterum ad corpus redire. Ita senserunt Epicurei et Stoici, qui propterea Paulum resurrectionem prædicantem, *novorum demoniorum annunciatorem appellarunt*, Actor. 17. Eodem errore laboravit Plin., l. 2 Hist., c. 7, et l. 7, c. 55. Nec solum philosophi, sed etiam inter Judæos Sadducæi in hoc errore versati sunt, ut constat Matthæi 22, Marci 12, Act. 5, 23 et 25, ubi Festo insanire visus est Paulus, eo quod resurrectionem prædicaret, dicens: *Quid incredibile judicatur apud vos, si Deus mortuos suscitaret?* et infra: *Si passibilis Christus, si primus ex resurrectione mortuorum*; et eosdem imitatus est Marcion, teste Tertulliano, loco supra cit.

2. Alii vero philosophi, qui posuerunt Deum agere ex necessitate naturæ, quamvis animam humanam immortalem esse cognoscerent, existimaverunt eam nec post separationem ad corpus redire, nec Deum posse naturalem ordinem immutare, et fortasse hoc modo sensit Aristoteles, et alii.

3. Ex hæreticis vero, quamvis multi resurrectionem mortuorum negaverint, non constat autem eam negaverint, quia putarunt impossibilem; vel solum quia non est animæ humanæ necessaria vel utilis corporis societas, sed potius solet esse impedimentum ad proprias actiones exercendas. Qua ratione solent uti hæretici, et aliis sumptis ex corporum corruptione et mortalitate, ut videre licet in Tertulliano, in l. de Resurrectione carnis. In quibus omnibus indicant posteriorem modum resurrectionis esse impossibilem, et ideo priorem non esse convenientem.

4. Secunda sententia extreme contraria referri potest, eorum qui dixerunt resurrectionem etiam naturaliter esse possibilem. Pro qua induci possunt Pythagorici, et alii, qui posuerunt transmigrationem animarum, vel eorumdem aut similium effectuum perpetuam revolutionem, ut Augustinus refert, 12 de Civ., c. 13. Quanquam isti non de eisdem numero effectibus, sed de similibus locuti fuerint. Propter quod illa etiam animarum transmigratione (ut supra dixi) non esset vera resur-

rectio, quia non erat reditus ad idem corpus, quod notavit etiam Tertul., l. de Resurrectione carnis, c. 4. Democritus vero (ut ei tribuit Plinius supra) eadem corpora et posse reviviscere, et iterum victura esse existimavit; ergo verisimile est credidisse hoc esse naturaliter possibile. Et ex Scholasticis, Scotus, in 4, dist. 43, quæst. 3, existimat posse idem numero per naturam redire, si eadem materia iterum approximetur eidem agenti numero, vel specie. Unde, inquit, si contingeret eandem materiam seminis et sanguinis menstrui, ex qua Petrus fuit conceptus, iterum sub forma seminis et sanguinis menstrui, et in matrice ejusdem vel alterius feminæ constitui, formaretur idem corpus quod antea conceptum fuerat. De unione autem ejusdem animæ ait a solo Deo posse fieri; consequenter tamen dicit eam fieri a Deo naturali modo, et ex debito naturæ, supposita ejusdem corporis dispositione. Et in eandem sententiam inclinatur Richard. ibi, a. 3, q. 4, ad 6, quatenus sentit, facta applicatione ejusdem materiæ eidem vel simili agenti, redire eundem numero effectum; D. Thomas etiam ibi, a. 1, q. 3, huic favet sententiæ, quatenus dicit resurrectionem futuram esse miraculosam, quia dispositio corporis non fit modo naturali per virtutem seminis. Nam hinc sequi videtur, si ponamus eandem materiam applicari ut per virtutem seminis disponi possit, fieri etiam naturaliter posse ut idem numero redeat. Et d. 44, q. 1, a. 4, quæst. 2, ad 1, dicit per generationem naturalem non redire idem numero, quia non fit ex eadem materia. Non videtur autem naturaliter impossibile ut ex eadem numero materia, ex qua unus homo fuit conceptus, postea fiat alia conceptio. Nam Angelus posset ita applicare activa passivis, ut post aliquas transmutationes rediret eadem materia; idemque ex naturali cursu et successione rerum naturaliumque causarum fortuito posset accidere. Pro hac etiam sententia referuntur Mars. et Henr.; sed hi nihil dicunt, præter id quod adduximus in fine sectionis præcedentis. Fundamentum hujus sententiæ non est aliud, nisi quia si materia est eadem, et agens idem, effectus erit idem, 8 Metaph., c. 3, quia tunc non habent effectus unde distinguantur. Quod argumentum potissimum videtur urgere, si supponamus materiam esse principium individuationis.

5. Tertia sententia media est, resurrectionem hominis esse possibilem divina, non na-

turali virtute; aliarum vero corruptibilium rerum non esse possibilem reditum ejusdem individui corrupti, etiam per divinam potentiam. Ita sentit Durand., in 4, d. 43, q. 3; et Joann. de Neapoli, Quodl. 21, q. 6; Marsil., 2 de Gen., quæst. ult. Quibus videtur multum favere D. Thomas, in 4, d. 44, q. 1, a. 1, q. 2, ad 1. Ubi dicit hominem posse resurgere, quia, cum post mortem maneat anima, quæ dat esse homini, non interrumpitur per mortem esse substantiale ipsius hominis, et ideo non sequitur ut non possit idem numero redire propter interruptionem essendi, sicut accidit, inquit, in aliis rebus corruptis, quarum esse omnino interrumpitur, forma non remanente. Et in solutione ad 3, ex hoc principio dicit, si in homine esset alia anima sensitiva præter rationalem, illam futuram esse corruptibilem; et ideo non fore redituram eandem numero in resurrectione. Supponit ergo non posse eandem numero formam corruptibilem redire. Præterea, hac 3 p., q. 77, a. 5, sentit fieri non posse ut quod in nihilum redactum est, idem numero redeat. Fundamentum hujus sententiæ, quoad postremam partem (in cæteris enim non est difficultas), potissimum esse videtur, quia multiplicata actione, multiplicatur terminus; sed actio, qua prius res fuit producta et conservata, non potest redire eadem numero; ergo nec terminus. Probatur minor, quia si actio posset redire eadem numero, etiam res successiva possent eadem numero redire. Alia argumenta congerit Durandus parvi momenti; infra vero ea attingemus.

6. *Resurrectio hominis divina virtute possibilis*. — Dico primo, resurrectionem hominis saltem divina virtute esse possibilem. Hæc conclusio est de fide, imo in articulis fidei contenta, et ideo in ea probanda non oportet hoc loco immorari, quia eisdem testimoniis probanda est, quibus infra probabimus, vel resurrectionem Christi esse factam, vel aliorum hominum esse futuram. Præterea, quæ in Scriptura legimus de hominibus a Christo suscitatis, vel ab aliis Prophetis, ut Elia et Elisæo, vel ab Apostolis, satis convincunt contra hæreticos substantialem hominis resurrectionem esse possibilem. Quod autem sit etiam possibilis resurrectio corporis mortalis ad vitam immortalem et gloriosam, non pertinet proprie ad punctum de resurrectione, sed ad supernaturalem potius beatitudinem. Illud autem probabimus inferius agentes de dotibus corporis gloriosi. Contra philosophos

vero, qui non admittunt Scripturam, agendum est ratione naturali, quæ quam vim habeat ad hanc conclusionem probandam, dicam in sequentibus.

7. *Resurrectio futura, divina solum virtute possibilis*. — Dico secundo: resurrectio, ut fit de facto, solum divina virtute ac supernaturaliter possibilis est. Hæc conclusio est mihi certa, quam docent omnes Theologi, in 4, d. 43 et 44, ubi D. Thomas, Palud., Durand., Richard., et alii. Idem D. Thomas, Quodl. 4, a. 5, et 4 contra Gent., c. 81; Henr., Quodl. 7, q. 16; Ægid., Theor., 2; et constat ex communi modo loquendi Sanctorum, Dionys., c. 6 de Div. nominibus: *Nos* (inquit) *totos, animas dico, et socia corpora ad perfectam vitam, et immortalem transferre pollicetur*. Quod veteribus quidem præter naturam fortasse videatur; mihi vero, tibi que et veritati, et divinum, et supra naturam, ut est, videtur, supra naturam nostram dixerim visibilem, non supra omnipotentem. Lact., l. 7 Divin. instit., c. 23: *Resurgent* (inquit) *et a Deo corporibus induentur*; et infra: *Qua de anastasi philosophi quoque aliquid dicere conati sunt tam corrupte, quam poetæ*; et infra: *Nemo querat a nobis quemadmodum fieri possit, neque enim divinorum operum potest reddi ratio; sed si a principio Deus hominem, nescio quo inenarrabili modo instituit, credamus ab eodem restitui veterem posse, qui novum fecit*. Et Gregorius, hom. 20 in Ezech., postquam multa de resurrectione disputasset, ita concludit: *Divinæ virtutis mysteria, quæ comprehendere non possunt, non intellectu discutienda sunt, sed fide veneranda*. Quia quidquid ratione hominis comprehendere potest, mirum jam esse non potest, sed sola est in miraculis ratio potentia facientis. Et ad eundem modum loquitur Damasc., l. 4 de Fide, c. 28; Chrysostomus, hom. de Resur., et hom. 65 in Joan., et hom. 2 in Act., ubi dicit longe majus esse excitare mortuos, quam scire diem judicii. Et hom. 8 in 1 ad Thess., dicit resurrectionem esse divinæ virtutis opus. Ambrosius, l. de Fide resurrectionis: *Ideo* (inquit) *resurrectio difficile creditur, quia Dei munus est*. Augustinus etiam, l. 13 de Trin.: *Fides* (inquit) *totum hominem immortalem futurum, qui utique constat ex anima et corpore, non argumentatione humana, sed divina auctoritate promittit*. Et multa similia habet 22 de Civitate, c. 4 et sequentibus. Denique hoc modo veritas resurrectionis inter articulos fidei annumeratur, quia, prout a nobis creditur, nec

feri nec naturaliter cognosci potest. Et propter eandem causam, Paulus, 1 ad Cor. 15, eam appellat *mysterium*, dicens: *Ecce mysterium vobis dico*. Et ad eundem modum loquitur sæpe Scriptura de resurrectione, tanquam de divino ac supernaturali opere. Ratio autem hujus veritatis reddi potest ex duplici capite. Primo, ex parte termini, quia non utcumque resurget corpus humanum, sed immortale, gloriosum, et (ut Paulus loquitur) *spirituale*. Constat enim hujusmodi proprietates neque esse naturales corpori humano, neque virtute alicujus naturalis agentis conferri posse. Item constat beatitudinem animæ esse supernaturalem; sed hæc resurrectio corporum erit beatitudini animæ proportionata; erit ergo supernaturalis ex parte termini. Et hac ratione potissimum utuntur Sancti supra citati, eamque magis explicabimus, cum agemus de dotibus corporis gloriosi. Secundo, potest ratio sumi ex modo quo fiet corporum resurrectio, et hac utuntur D. Thomas et fere alii Scholastici. Hic autem modus ex parte dispositionum corporis sumendus est, et potest constitui vel in celeritate resurrectionis, vel in hoc quod sine variis transmutationibus, quæ necessariae sunt ut homo generetur, solo Dei imperio perficiatur. Quibus modis est supernaturalis gratia sanitatis, quamvis ex parte termini id, quod fit, sit omnino naturale. Et hanc rationem tetigit Chrysostomus in supra dicta hom. 8 in 1 ad Thess., dicens: *Resurrectio divinæ virtutis est, cum telluri mandabit Deus ut depositum reddat, quemadmodum aliquando evocavit Lazarum: Lazare, veni foras, etc.*

8. *Reparatio ejusdem numero hominis in resurrectione naturaliter impossibilis.* — *Reproductio ejusdem effectus numero, cur impossibilis in natura.* — Dico tertio: resurrectio, etiamsi præcise consideretur ut est reparatio ejusdem numero hominis, qui antea fuerat, non potest virtute alicujus agentis naturalis fieri, sed a solo Deo. Loquor de agentibus naturalibus operantibus naturali virtute, ut causis secundis principalibus, vel ut instrumentis naturalibus earum. Nam, loquendo de creatura, ut instrumento Dei supernaturaliter elevato, non est dubium quin eo modo possit resurrectio fieri per creaturam; tamen quia in hoc non est aliqua particularis ratio magis quam in aliis miraculis, id omitimus, et sub divina potentia comprehendimus. Et hoc modo conclusio posita communis est Theologorum, in 4, d. 43 et 44, ubi D. Tho-

mas, Sot., et alii supra citati. Et confirmari potest ex difficultate quæ semper fuit in credenda mortuorum resurrectione, non solum propter specialem modum quo futura est, quia nec philosophi illum agnoscebant, nec semper ab Apostolis prædicabatur, sed simpliciter et absolute propter reparationem ejusdem numero corporis quod ceciderat. Unde et in credenda ipsa Christi resurrectione tanta fuit discipulorum difficultas et ignorantia, ut viderentur illis deliramenta, verba quæ de illa dicebantur. Ratio vero propria hujus conclusionis sumenda est ex parte organizationis et dispositionis corporis. Quia imprimis vix fieri potest ut eadem numero materia prima, ex qua fuit corpus hominis formatum, iterum ita applicetur, ut per causas naturales possit ex ea homo generari. Quia per continuam transmutationem et resolutionem materia facile dissipatur, dividitur et commiscetur; et ideo nunquam est omnino eadem quæ ad generationem iterum assumitur. Deinde, quamvis demus hoc interdum accidere, tamen agentia naturalia non poterunt eam disponere ad ejusdem animæ introductionem, cum eodem omnino temperamento et organizatione. Primo quidem, quia proximum agens principale vel erit diversum, vel aliter dispositum quam prius fuit, cum semper sit in continua mutatione; variatio autem proximi agentis multum conducit ut effectus varietur, saltem secundum numerum. Secundo, quia licet interdum agens proximum sit idem vel eodem modo dispositum, tamen cæli influentia et causarum universarum influxus necessario erit diversus; et tamen sine dubio multum confert ad temperamentum constituendum. Tertio, etiamsi agens naturale esset omnino idem, eademque materia, non rediret naturaliter idem numero effectus, qui antea fuit, nec eadem dispositio et organizatio corporis; alias calor ejusdem aquæ ab eodem igne semper esset idem numero, etiamsi millies deperderetur et acquireretur. Similiter quotidianum lumen, quod in aere fit a sole, esset quotidie idem numero. Quæ sunt incredibilia, et contra Aristotelem, 2 de Generat., dicentem non redire quod corruptum est. Et contra rationem, quia materia seu subjectum de se est capax ad recipiendas varias formas seu dispositiones intra eandem speciem. Nam, sicut illius potentia passiva de se est indifferens ad plures formas intra idem genus specie differentes, ita et ad plures diversas numero

intra eandem speciem. Quia non est unde de se magis limitetur ad unam quam ad aliam. Et similiter agens naturale habens virtutem ad aliquem effectum non limitatur ad unum individuum, ut per se constat; ergo, quamvis hoc agens sæpius applicetur ad agendum in hoc subjecto, non erit determinatum ad agendum semper idem numero. Quia neque ex virtute sua, neque ex capacitate subjecti habet hanc determinationem. Quin potius, ex hoc ulterius colligimus, præter hoc subjectum et hanc virtutem agendi, necessarium esse aliquid quod determinet agens ad efficiendum hunc numero effectum potius quam alium. Hoc autem determinans non potest esse nisi aut Deus, aut tales circumstantiæ cum quibus agens applicatur ad agendum, aut ipsa natura talis agentis, quæ de se est determinata ad operandum tali modo et ordine, ut nunc postulet talem actionem et concursum, postea vero alium, et sic de reliquis. Et inter hos modos hi duo ultimi (qui fere in unum coincidunt) verisimiliores sunt, nam hoc tribuere soli Deo non est philosophicum. Nam potius causæ secundæ determinant concursum Dei. Præterea, modus ille habet alias difficultates in Theologia, præsertim circa actus liberos, et causalitatem peccati. Ac denique, posito illo modo, ex solius Dei voluntate pendebit quod idem numero redeat, quod præcipue intendimus. Si tamen verum est agentia naturalia determinari illo alio modo ad effectus singulares, inde tamen concludimus, postquam naturale agens determinatum semel fuit ad introducendam hanc formam in hoc subjecto, nunquam ad eandem iterum determinari, etiamsi idem subjectum iterum atque iterum illi applicetur, sed semper ad aliam atque aliam numero distinctam, quia semper circumstantiæ sunt diversæ.

9. *Cujuscunque individui reproductio divina virtute possibilis.* — *Prima objectio.* — *Responsio.* — *Secunda objectio.* — *Responsio.* — *Idem numero effectus per plures actiones seu dependentias pendere potest ab agente.* — Dico quarto: per divinam potentiam non solum hominis resurrectio, sed cujuscunque alterius individui reparatio possibilis est. Hæc est communis sententia fere omnium Theologorum, in 4, d. 43, ubi late Capr., quæst. 1; Paulus, q. 2 et 3; et Sot., d. 44, art. 1; D. Thomas, Quodl. 4, a. 5, et opus. 9, cap. 82; Henr., Quodl. 7, quæst. 16. Et probatur, quia in hoc modo non apparet implicatio contradictionis, sed neque ulla etiam difficultas.

Quia divina potentia, creando aliquam rem, non fuit imminuta; ergo ex parte sua manet æque efficax ad illam rem iterum creandam et producendam, si ex parte ejus non fuerit repugnantia, seu si productione indigerit; sed postquam illa res desiit esse, quantum est ex parte sua, indiget productione ut sit, et nulla est repugnantia in hoc quod iterum sit; ergo neque in hoc quod iterum producat; poterit ergo iterum produci. Sed inquit Durandus, in hisce eisdem verbis involvi repugnantiam. Nam si iterum est, ergo bis est; ergo habet duplicem durationem; ergo duplicem existentiam; ergo sunt duæ res, et non una et eadem. Sed hoc est manifestum sophisma, quod idem fieri posset de homine quoad totum compositum, quod resurgit. Quamvis ergo res, quæ prius fuit iterumque produci, possit dici bis esse, non propterea dici potest habere duplicem durationem intrinsecam ac permanentem, sed unam et eandem, quæ dicitur bis esse, quia non duravit continue, et sine intermissione, sed interrupta fuit, et ita in ordine ad extrinsecam durationem coexistit duabus mensuris distantibus seu discontinuis, et ideo dicitur bis fuisse. Sed urgeri potest ex Durando, quia hoc ipso quod interruptitur actio, necesse esse postea novam actionem fieri. Tum quia non magis potest eadem numero actio redire quam motus aut tempus; tum etiam quia, cum mutata sit habitudo agentis ad passum, necesse est et actionem mutari; ergo et terminum ejus multiplicari. Respondetur tamen, primum negando assumptum. Nam, sicut Deus, eadem numero actione, quasi continue durante, et creat Angelum, et per multos annos illum conservat, ita posset suspendere aliquo tempore illam actionem, et annihilare Angelum, eundemque iterum postea eadem actione producere et conservare; nullam enim hæc involvit repugnantiam ex parte ipsius actionis. Si enim illa actio potest eadem durare per horam integram, quæ est repugnantia, ex parte ejus, quod duret seu fiat in extremis partibus horæ, et medio tempore non conservetur? Quocirca (quidquid sit de motu et tempore, quæ communiter censentur non posse eadem numero redire, quia successiva sunt, quamvis hactenus id non sit demonstratum), non tamen est eadem ratio de actione de qua loquimur, quæ indivisibilis est, et permanere ac durare multo tempore potest; et ideo, sicut semel conservari potest in continuo tempore, ita et bis poni in esse, in tempore discontinuo. Loquor

autem de tempore vero vel imaginario; nam utraque habitudo sufficit ad intelligendam hanc iterationem ejusdem actionis. Unde non refert quod mutata sit aliquo modo habitudo agentis ad passum seu effectum. Quia, si loquamur de habitudine quæ præcedit actionem quasi in actu primo, illa revera non est necessario mutata, nisi in hoc quod agens et passum non intelliguntur coexistere eidem tempori, vero vel imaginario. Hinc autem non necessario fit ut varietur actio divina, quia Deus in actione sua non pendet a tempore, nec determinatur ad agendum ex circumstantiis extrinsecis, sed a voluntate sua. Si vero sit sermo de habitudine in actu secundo, quæ sequitur actionem productivam effectus, falsum est assumptum, et petitur principium. Quia hoc est quod contendimus, scilicet, posse effectum esse eundem, et consequenter posse habere eandem habitudinem ad suam causam. Adde denique etiam posse Deum actionibus diversis eundem numero effectum prius producere, et postea reproducere. Quia cum actio sit via ad terminum, potest diversis viis ad eundem terminum tendi. Item actio est dependentia effectus ab agente; potest autem idem effectus pendere pluribus dependentiis ab agente. Sicut lumen idem potest una actione fieri ab uno luminoso, et postea conservari ab alio, quod necesse est fieri per diversam actionem, seu dependentiam. Et similiter gratia nunc fit a Deo per sacramentum, et postea conservatur sine sacramento, ubi necesse est dependentiam variari. Ratio denique est, quia actio ex natura rei est aliquo modo distincta ab effectu, et quidem modus ejus; et ideo variari potest circa eundem effectum numero, sicut alii modi variari possunt, manente eadem re, quæ illis afficitur.

10. *Tertia objectio.*—*Responsio.*—Ex quibus etiam colligitur quam sit futile aliud argumentum Durandi, qui, ex eo quod naturalia agentia non possint idem numero reproducere, infert etiam Deum non posse. Quia id, in quo Deus superat naturalia agentia, scilicet, quod est virtutis infinitæ, et potest agere ex nihilo, nihil (inquit) confert ad hunc effectum. Sed hoc est aperte falsum. Quia virtus infinita non solum confert ut possit causa producere meliora, et sine dependentia a subjecto, sed etiam ut possit agere sine dependentia a tempore, vel aliis circumstantiis. Ex quo provenit ut non limitetur ad agendum hic et nunc hoc individuum, sicut naturalia

agentia, sed possit suo arbitrio agere quod voluerit. Unde potius potest hoc argumentum retorqueri contra Durandum. Quia ratio, ob quam agentia naturalia non possunt reproducere idem numero, non habet locum in Deo. Quia ejus virtus non est ita limitata nec determinata, sicut creaturarum; nulla ergo ratio est cur hoc non possit.

11. *Quarta objectio.*—*Responsio.*—Hinc tandem diluitur alia ratio Durandi, non minus levis. Quia si Deus, inquit, ageret ex necessitate naturæ, quamvis esset virtutis infinitæ, non posset idem numero reproducere. Ex hac enim hypothese impossibili quodlibet inferri potest. Quia enim supponitur Deus virtutis infinitæ, posset hoc facere quod secundum se non involvit repugnantiam; quia vero supponitur agere ex necessitate naturæ, non posset reproducere idem numero, quia esset determinatus ad unum, et ideo vel semper ageret idem numero, vel nunquam. Sicut etiam si ex necessitate naturæ ageret, vel simul ageret omnia quæ potest, vel nihil amplius posset quam illud ad quod, aut ex natura sua, aut ab aliquo subjecto determinaretur; utrumque autem repugnat infinitæ virtuti. Et ita ego existimo illum modum agendi extra se ex necessitate naturæ, intrinsece repugnare cum infinitate simpliciter virtutis activæ. Sed de hoc alias; hæc enim sufficiunt contra Durandum.

12. Ex quibus solutum relinquatur fundamentum supra positum inter referendum ejus sententiam. D. Thomas autem ibi citatus, in postremo loco sumpto ex hac 3 p., non est intelligendus loqui de potentia absoluta, sed de ordinaria, ut ibi (Deo dante) latius dicemus. Eodem modo exponenda sunt alia loca ex 4 Sent., quamvis sint difficiliora; satis tamen est D. Thomam aliis locis, ubi ex professo rem disputavit, diserte veritatem docuisse.

SECTIO VII.

Utrum resurrectio hominis sit naturæ debita, ideoque sit a Deo ut auctore naturæ.

1. Non satis est ostendisse actionem hanc et potestatem ad illam esse solius Dei propriam, nisi etiam explicemus an sit tribuenda Deo ut agenti secundum leges naturæ, an vero ut agenti supra ordinem naturæ. Nam hinc pendet quæstio, an illa actio sit dicenda supernaturalis, necne. Ad hoc enim non satis est quod a solo Deo fiat, ut patet de animæ creatione. Videtur autem hic effectus esse a

Deo ut auctore, conservatore aut gubernatore naturæ; idque duplici titulo seu ratione. Prima sumitur ex parte ipsius hominis, quia in materia corporis humani post mortem manet eadem capacitas naturalis ad habendam animam, quæ antea fuit. Hæc enim, cum a materia ex natura rei non distinguatur, variari non potest manente eadem materia. Rursus eadem ratione manet in anima separata appetitus naturalis ut corpori uniatur, teste Augustino, 1. 12 Gen. ad lit., c. 35; et Thoma, 1 p., q. 76, a. 1, ad 6. Quia hic appetitus non est separabilis, cum sit ipsamet rei natura, et in anima nihil aliud est quam naturalis ipsa capacitas, seu formalis aptitudo quam habet ad informandum corpus, quam necesse est in anima manere. Ergo ex parte utriusque principii passivi et formalis, est naturaliter possibilis hæc actio. Rursus si totum compositum consideretur, etiam videtur deberi homini resurrectio, ut possit humana species suam naturalem beatitudinem perfecte obtinere. Non enim sola anima, sed totus homo appetit esse beatus, ut per se constat; ergo oportet ut totus etiam homo beatitudinem consequatur. Cunctæ enim res suos ultimos fines naturaliter consequuntur; cur ergo solus homo carebit statu naturali, in quo naturalem beatitudinem possit obtinere? Sed non potest eam in hac vita possidere ante mortem, tum quia dum hic vivit, semper est innumeris miseriis et malis, tum animæ, tum corporis, obnoxius, quæ repugnant statui beatitudinis. Tum etiam quia vera beatitudo æterna esse debet. Etenim amitti si possit, hoc ipso ita animum relinquit anxium et sollicitum, ut non possit esse beatus. Et ideo Augustinus, 13 de Trin., cap. 8 et 20, definit non posse esse hominem beatum in corpore mortali; ergo ex providentia naturali debetur homini post mortem resurrectio, ut possit naturaliter esse beatus. Nec satis est respondere, consecuturum hominem naturalem beatitudinem in sola anima; quia non est homo, nec per hoc satisfit appetitui totius speciei. Ac præterea ipsamet anima separata a corpore est quodammodo in statu violento; non ergo esset in statu apto ad beatitudinem perfectam, nec est conveniens ut perpetuo maneat in eo statu. Unde Clem., 1. 5 Constit., c. 6, alias 8: *Qui corpus (inquit) Adæ ex terra fabricatus est, idem et Adæ corpus et cæterorum post dissolutionem resurgere faciet, quod hoc naturæ hominum rationis participi debeatur, vivere scilicet in sempiternum.*

2. Secunda causa seu ratio dubitandi sumitur ex divina providentia. Quia non sola anima est quæ in hac vita bene aut male de Deo meretur; ergo ad providentiam Dei ex natura rei spectat, ut non sola anima præmium vel pœnam recipiat. Constat autem vel ipsa experientia, homines, dum hic vivunt, non accipere vel bonorum operum præmia, vel malorum vindictam; ergo ad Dei providentiam pertinet hominem iterum suscitare, ut totus vel puniatur, vel beatur. Qua ratione ad persuadendam resurrectionem utuntur Sancti, Chrysost., hom. 65 in Joan.: *Ego (inquit) aliud dicam ab humanis rationibus: alii malitiam, alii virtutem sectantur, sed malitiæ sectatorum multi feliciter in ultimam pervenerunt senectutem, virtutis autem contra; quomodo ergo pro meritis unusquisque accipiet?* scilicet, si futura non est resurrectio. Et eandem rationem repetit sæpe Chrysost., in ser. de Resurr. Optime Theod., 1. 5 Divinorum Decret., c. de Judicio; et late Cyril. Hieros., cat. 18. Et Damas., 1. 4, cap. 18, hac ratione nixus, ita concludit: *Si non est resurrectio, non est Deus nec providentia.* Tertullianus, vero, lib. de Resurr. carnis, cap. 14, inter alia multa quæ de hac ratione scribit, sic inquit: *Hæc erit tota causa, imo necessitas resurrectionis congruentissima, scilicet, Deo destinatio iudicii,* etc. Similia repetit sæpe in illo libro, cap. 33, 34, 40 et sequentibus, et 1. de Patientia, cap. 11. Similiter Greg. Nys., Orat. 3 de Resurr., ex hac ratione infert: *Si non est resurrectio, non est iudicium.* Ex his ergo omnibus videtur concludi resurrectionis opus ad naturalem Dei providentiam pertinere; atque ita, licet a solo Deo fieri possit, tamen per se, ac præcise sumptum, posse inter naturalia opera computari, sicut animæ creationem.

3. Hæc sententia videri potest non omnino improbabilis, et accommodata ad explicandam providentiam quam Deus habiturus esset erga homines, si eos in puris naturalibus sine ordine ad supernaturalem beatitudinem creasset.

4. *Resurrectio res supernaturalis.*—*Resurrectio, ex sola providentia naturali, naturæ prorsus indebita.*—Nihilominus tamen dicendum existimo, resurrectionem quacunque ratione consideratam non esse naturæ debitam sola providentia naturali, atque adeo simpliciter dicendam esse supernaturalem, non vero naturalem, nisi secundum quid. Ita loquitur D. Thomas, in 4, d. 43, a. 1, quæst.